

OB KONCU PROJEKTA LEKSIKON ETNOLOGIJE SLOVENCEV (2001-2004) IN PRED NATISOM SLOVENSKEGA ETNOLOŠKEGA LEKSIKONA (JESENI 2004)

Izleček

Praden je Niko Kuret leta 1947 objavil zamisel o izdaji Slovenskega narodopisnega slovarja, so se s posamičnimi terminološkimi vprašanji na etnološkem področju ukvarjali tudi drugi raziskovalci. Večji interes za terminološka vprašanja se je začel v letih pred drugo svetovno vojno. Predvojni teksti so obravnavali le zbirke besedja, ki so se nanašale na sestavine ljudske kulture, o znanstvenem izrazju takrat ni pisal nihče. Leta 1979 je bila izdelana prva inačica etnološkega geselnika za slovensko enciklopedijo in v tej zvezi je Slavko Kremenšek ponovno izrazil pobudo za enciklopedijo slovenske etnologije. Leta 1993 je bil kot interna objava izdan Predlog za geselnik Slovarja etnologije Slovencev. V njem v 52 tematskih sklopih najdemo gesla oziroma upoštevanja vredne pojme v etnologiji Slovencev, ki so bili dani v javno obravnavo, dopolnjevanje in izhodišče za nove oziroma dodatne predloge. Organizirano leksikografsko delo za Leksikon etnologije Slovencev je teklo od oktobra 1991 na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU. V tem času je dvakrat dobilo državno subvencijo (1994-1996, Angelos Baš; 2001-2004, Mojca Ramšak) in bilo uspešno končano z natisom jeseni 2004. Gesla za LeS je pisalo 111 avtorjev in avtoric (etnologi, antropologi, slavisti, zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji, geografi, psihologi, sociologi, pravniki, bibliotekarji, novinarji, teologi, jezikoslovci) iz 55 ustanov iz Slovenije in zamejstva.

Abstract

Before Niko Kuret wrote about the idea about publishing the Slovene ethnographic vocabulary, other researchers had also dealt with the individual terminological questions in the field of ethnology. The greater interest for terminological questions started in the years before the Second World War. The texts before the war dealt only with collections of words, which referred to the elements of folk culture, nobody wrote about the research terms at that time. In 1979 the first version of the list of ethnological terms for the Slovene encyclopaedia was made and in connection with that Slavko Kremenšek expressed a need for the Slovene encyclopaedia. In 1993 the Suggestion for the list of terms for the Vocabulary of the ethnology of Slovenians was published for

the internal use. In it we find 52 thematic chapters and in them we find the entries, which need to be considered in the ethnology of Slovenes. Those suggestions were given to people for the public discussion, complementing and as a starting point for new and additional suggestions respectively. The organized lexicographic work for the Lexicon of Ethnology of Slovenes was performed from October 1991 on at the Institute of Slovene ethnology of the Scientific Research Centre of SASA. During this period it was financed twice by the state (1994-1996, Angelos Baš; 2001-2004, Mojca Ramšak). Nevertheless, the work was successfully concluded with publishing in the autumn of 2004. The entries for the LeS were written by 111 authors (ethnologists, anthropologists, experts in the Slavic languages, historians, art historians, geographers, psychologists, sociologists, lawyers, librarians, journalists, theologians, linguists) from 55 institutions from Slovenia and abroad.

TEORETIČNO-METODOLOŠKI OPIS RAZISKOVANJA

1. SPLOŠNO

Pisanje, lektoriranje in redakcija gesel *Leksikona etnologije Slovencev* (v nadaljevanju *LeS*) so potekali od julija 2001 do julija 2004. *LeS* je sestavljen iz 52 tematskih sklopov: 1. zgodovina in teorija vede, 2. poljedelstvo, 3. živinoreja, 4. vrtarstvo, 5. vinogradništvo, 6. sadjarstvo, 7. oljkarstvo, 8. gozdno gospodarstvo, 9. lov in ribolov, 10. nabiralništvo, 11. čebelarstvo, 12. rokodelstvo in obrt, 13. solinarstvo, 14. trgovina, 15. turizem, 16. promet in transport, 17. stavbarstvo in etnološko konservatorstvo, 18. stanovanjska kultura, 19. prehrana, 20. oblačilna kultura, 21. vezenine, 22. čipkarstvo, 23. proračun, 24. družina, sorodstvo, 25. spolno življenje, 26. prebivalstvo, krajevna skupnost, fantovske in dekliške skupnosti, družbene organizacije, 27. medkrajevni in medetnični odnosi, 28. pravna etnologija, 29. mere, 30. medsebojna pomoč, posli, 31. sosedstvo, 32. šege, 33. verovanje, 34. igre, 35. igrače, 36. ljudsko gledališče, 37. jezik, 38. ustno slovstvo, 39. branje, 40. ljudska glasba, 41. ljudski ples, 42. ljudska umetnost, 43. viri znanja, 44. ljudsko zdravilstvo, 45. znanje o

rastlinskem svetu, 46. znanje o živalskem svetu, 47. ljudsko vremenoslovje, 48. zgodovinska zavest, geografsko obzorje, 49. tehniško znanje, 50. Slovenci zunaj Slovenije, 51. delavska kultura, 52. meščanska kultura, plemiška kultura).

Gesla za *LeS* je pisalo 111 avtorjev in avtoric (etnologi, antropologi, slavisti, zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji, geografi, psihologi, sociologi, pravniki, bibliotekarji, novinarji, teologi, jezikoslovci) iz 55 ustanov iz Slovenije in zamejstva.

Lektorji geselskih člankov so bili I. Slavec Gradišnik, Z. Kumer, M. Hajnšek - Holz, A. Žele, J. Faganel.

Vsebinsko in leksikografsko redakcijo so opravili A. Baš (glavni urednik), M. Ramšak (nosilka projekta, urednica in članica uredniškega odbora), I. Slavec Gradišnik (lektorica, urednica in članica uredniškega odbora), M. Ravnik (redaktorica in članica uredniškega odbora) ter T. Stanonik in M. Ivanič (redaktorja Mladinske knjige, založbe d. d.).

LeS bo pod naslovom *Slovenski etnološki leksikon* natisnjen septembra 2004 pri MK. Obsega 6358 gesel in kazalk ter 1041 enot ilustrativnega gradiva (risbe, fotografije, zemljevidi, grafikoni).

2. OPIS DELA NA PROJEKTU PO POSAMEZNIH STOPNJAH

2.1. TEMATSKA UREDITEV

Najprej je bilo treba gesla urediti po vsebini. Delo, ki je trajalo od julija do avgusta 2001 je temeljilo na predhodni analizi vsebinskih enot. Te so bile označene bodisi z vsebinskim klasifikatorjem ali pa razvidne iz same iztočnice, na podlagi katere je bila znotraj tematske ureditve pripravljena tematsko-abecedna ureditev. Izbira in oblikovanje vsebinske sestave sta v celoti upoštevala *Predlog za geselnik Slovarja etnologije Slovencev* (1993) oziroma v uvodu omenjena tematska področja. Že število tematskih sistemov v etnologiji pove, da noben ni popoln in vsestransko ustrezen. Zato smo pri tematski ureditvi upoštevali tiste, ki so racionalni in praktični. Glavna zahteva *LeS* je vsekakor zagotoviti vsebinsko dovršenost, saj je predmetno vezan na več področij etnologije, folkloristike, spomeniškega varstva in etnološke muzeologije, kulturne antropologije ipd. Tematski pregled gesel omogoča uvid v disciplinarno širino, ki izvira iz navedenih ved, omogoča celosten pregled vseh sestavin ljudske kulture in načina življenja, njihovih različnih oblik razvoja, temeljnih konceptov in kategorij, metod in teženj v sodobni etnološki praksi, osebnosti, ustanov, objavljenih del. Vsebinsko dovršenost in medsebojne povezave med posamičnimi polji nakazujejo v več polj povezane iztočnice. V začetku smo imeli 81 različnih in med seboj nepovezanih (vodilke in kazalke) vsebinskih enot.

2.2. ABECEDNA UREDITEV

Nato je bilo leksikonsko gradivo urejeno abecedno (avgust 2001). Vsako tematsko enoto smo razbili na 25 delov in jih nato združili v eni datoteki. Abecedna ureditev je najbolj znana in razširjena ureditev enciklopedičnega, leksikografskega in slovarskega gradiva in je na prvi pogled tudi najlažja. Toda tudi pri njej se je bilo treba spoprijeti z mnogimi težavami, kot npr.: z razvrstitvijo imenskih delov pri geselskih člankih z dvodelni-

mi ali večdelnimi iztočnicami, spreminjanjem naslovov in imen raznih ustanov in oseb. Navadno smo te težave sproti reševali z dodatnimi kazalkami. Nazadnje smo vseh 25 datotek združili in še enkrat uredili po »računalniški« abecedi. Možno je bilo le delno računalniško abecedno urejanje, ker so bile geselske iztočnice opremljene z naglasi, ki jih program za razvrščanje ni prepoznaval, zato smo urejali tudi peš, in s pomočjo dodatnih gesel, kasneje pa s pomočjo t. i. »orisnega pogleda«.

2.3. PRIPRAVA GESELNKA

Aprila 2002 smo izdelali geselnik oziroma indeks, to je seznam, spisek, kazalo, pregled gesel, v katerem so ta urejena po abecednem zaporedju. Namen geselnika je, da pregledno pokaže mesto vseh informativnih enot (iztočnic, kazalk) leksikona brez naglasov. Zasnovan je bil tako, da z mrežo kazalk omogoča najti mesto iskanega podatka. Geselnik se je ob redakcijskih posegih spreminjal, a zaradi računalniškega programa, ki sledi spremembam oziroma jih ohranja evidentirane, ter s pomočjo pripisanih komentarjev, informira tudi na podlagi povratne zveze: izhajajoč iz prvotne iztočnice pelje do celotne tematske strukture. Leksikografska praksa je takšna, da je geselnik konceptualno obvezujoč, čeprav z njim konceptualni sistem ni zaključen ali popoln. Glede na nove okoliščine, ki so vplivale na realizacijo dela, je bilo geselnik po potrebi mogoče dopolnjevati z novimi gesli in nekatera tudi izločiti.

2.4. PRIPRAVA REDAKCIJSKIH NAVODIL

Septembra 2001 smo pričeli s prvim branjem vseh do tedaj lektoriranih in sprejetih gesel, da bi ugotovili tehnične vrzeli in na njihovi podlagi sestavili podrobna redakcijska navodila. Ugotavljali smo nesorazmerja med posameznimi deli gesel, neenotnost pri navajanju tujih ali narečnih besed ali neenotnost pri navajanju literature, dvojne iztočnice in vsebinsko dvojna gesla, a z različno poimenovanimi iztočnicami. Na podlagi teh opažanj smo pri MK zaprosili za tehnično pomoč; februarja 2002 nam je bila »dodeljena« lektorica, gospa T. Stanonik, ki je tedanje leksikalno gradivo prebrala in svetovala, kako ga pripraviti za natis. Po več delovnih sestankih od marca do maja 2002 smo pripravili podrobna navodila za redakcijske posege. Navodila se nanašajo na geselsko besedilo (geselska iztočnica, zaglavje, geselska razlaga ali definicija, geselsko besedilo v ožjem pomenu, literatura, avtorska značka) in neogibne sestavine, ki pripomorejo k preglednosti, povezanosti, ekonomičnosti in jezikovni ustreznosti celote (krajšave, kazalke, vodilke, dogovorjene tipografske rešitve, npr. krepki, ležeči, pomanjšani tisk ipd., spoštovanje pravopisne norme). Redakcija je na ISN ZRC SAZU potekala do decembra 2003, nato še junija in avgusta 2004, od januarja do avgusta 2004 pa v založbi MK.

2.5. ILUSTRACIJE

Ilustrativno gradivo za *LeS* se je začelo zbirati že leta 2000. Od začetka projekta leta 2001 se je uredniškemu odboru za ilustrativno gradivo (A. Baš, J. Bogataj, J. Žagar) pridružila še S. Zemljič Golob iz projektne skupine, ki je zbirala in urejala gradivo sodelavcev ISN ZRC SAZU. Ilustracije so povezane z vsebinsko celoto, v kateri se besedilo in podoba dopolnjujeta, a se ne ponavljata. *LeS* vsebuje pet vrst ilustracij:

- risbe (z dodatnimi informacijami: sestavnimi deli, imeni, stopnjami oziroma poteki delovanja; sodijo h kumulativnim geslom, ki obravnavajo tipologijo, tudi tipiko, postopke oziroma faze delovanja; na novo prerisane ilustracije);
- barvne fotografije (ob splošnih geslih; sodijo h geslom, ki obravnavajo materialno kulturo, k predmetom kulturne dediščine; upodobitve, fotografije naravnih pojavov);
- črno-bele fotografije (ob splošnih geslih; za grafične upodobitve, dokumente, naslovnice knjig oziroma publikacij, portretne fotografije posameznikov, enkratni posnetki šeg, prireditve);
- zemljevidi (barvni, črno-beli; sodijo h kumulativnim geslom historično-geografskega značaja in k regionalni tipologiji pojavov);
- grafiki, diagrami (barvni, črno-beli; sodijo h kumulativnim geslom statističnega značaja).

3. PODROBEN ČASOVNI OPIS DELA NA PROJEKTU

Glavni urednik A. Baš je pisanje gesel že pred pričetkom projekta usmerjal s pisnimi ali ustnimi navodili. (Spomladi 1993 je bil kot interna objava izdan *Predlog za geselnik Slovarja etnologije Slovencev*, ki ga je sestavilo 26 sodelavcev. V 52 tematskih sklopih so gesla oziroma upoštevanja vredni pojmi v slovenski etnologiji, ki so bili s Predlogom geselnika dani v javno obravnavo, dopolnjevanje in izhodišče za nove oziroma dodatne predloge. Istega leta je pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo prijavil projekt z naslovom *Slovar etnologije Slovencev*, ki je bil odobren za tri leta, od 1994 do 1996). Po prejemu gesel je glavni urednik avtorje prosil za popravke in dopolnitve, nato so gesla presodili še ocenjevalci (ponavadi dva). Po ocenah in dopolnjevanju so bila gesla lektorirana. Po lektorskih popravkih so bila sprejeta, in če niso bila oddana v elektronski obliki, tudi pretipkana (B. Gabrijelčič).

Gesla so bila od junija do avgusta 2001 razvrščena tematsko in po abecedi (M. Ramšak), del projektne skupine (M. Komavec, S. Zemljič Golob, M. Ramšak) je septembra 2001 začel z branjem vseh gesel in pri tem ugotavljal tehnične pomanjkljivosti. Da bi si zagotovili pregled nad gesli, smo pripravili geselnik vseh iztočnic in kazalk (zunanja sodelavka S. Poljak, april 2002), med oktobrom 2001 in marcem 2002 pa smo M. Ramšak, I. Slavec Gradišnik in T. Stanonik, tehnična urednica in lektorica iz MK, sestavljale natančna redakcijska navodila (krajšave, oblikovanje iztočnic, kazalk, usklajevanje vodilk, poenotenje zaglavij in geselskih definicij, raba kratic, navajanje literature v geselskem besedilu in v seznamu literature, ločila). Ob tem je bil pripravljen seznam posebnih znakov, seznam avtorskih značk, seznam že združenih gesel in tistih, ki so pripravljena za združevanje (dvojnice oziroma trojnice), seznam manjkajočih gesel in predlogi piscev (M. Ramšak, junij 2002). Vsa gesla so bila okrajšana, urejena je bila literatura (M. Ramšak, M. Komavec, marec-maj, 2002), združenih je bilo okoli 170 dvojníc oziroma trojníc (M. Ramšak, I. Slavec Gradišnik, A. Baš in drugi zunanji sodelavci), zatem so bila gesla še enkrat lektorsko pregledana (I. Slavec Gradišnik).

Do konca leta 2001 smo uredili prenos pogodbe med DZS (prejšnjim predvidenim založnikom) in MK, izpolnili smo zahteve MK o posodobitvi oziroma ažuriranju avtorskih

pogodb s pisci gesel oziroma z njihovimi najbližjimi sorodniki (v primeru, da so pisci že pokojni). Prav tako smo z založbo sklenili založniško pogodbo o obsegu dela, roku oddaje in plačilnih pogojih. Pravno smo urejali odstop od pogodbe in prenos avtorskih pravic na ZRC za avtorico, ki je napisala večje število gesel. Pravno-administrativne posle smo urejali predstojnica ISN ZRC M. Ravnik, nosilka projekta M. Ramšak, odgovorni urednik A. Baš in tajnica ISN ZRC SAZU B. Gabrijelčič.

Sodelavka projekta B. Gabrijelčič je med projektom skrbela za izplačila honorarjev avtorjem, pripravljala vabila in gradivo za sestanke in opravljala druga tajniška dela povezana z LeS.

Od julija 2002 do julija 2003 je potekalo pisanje, lektoriranje (I. Slavec Gradišnik, ISN ZRC SAZU), zlasti pa redakcija (nosilka projekta M. Ramšak, lektorica I. Slavec Gradišnik, M. Ravnik, vse ISN ZRC SAZU in A. Baš, glavni urednik v poklju). Do oktobra 2002 je bilo napisanih 6373 gesel (na približno 100 avtorskih polah); od tega je bilo 869 združenih gesel (dvojníc ali trojníc) in 1022 kazalk. Pri pisanju vseh gesel je sodelovalo 111 avtorjev in avtoric iz 55 ustanov iz Slovenije in zamejstva (seznama avtorjev in ustanov je M. Ramšak dopolnila in dala v pregled M. Ravnik, M. Komavec in A. Bašu aprila 2003).

M. Ramšak in I. Slavec Gradišnik sta opravili večji del redakcije (pregled besedila glede na leksikološka pravila; t. j. enotno zapisovanje iztočnic, oprema gesel z naglasi ali izgovorom, enoten zapis zaglavja, zapisovanje kratic in krajšav - slednji je bil končan julija 2003), in sicer za prvo in drugo oddajo celotnega gradiva založbi MK (oktober 2002, april 2003). M. Ramšak je usklajevala delo vseh sodelavcev, dopolnjevala in združevala gesla, posebej je pregledala nekaj tematskih sklopov (ljudsko pravo, spolnost, znanje o rastlinskem svetu, znanje o živalskem svetu). I. Slavec Gradišnik, urednica za gesla o teoriji in zgodovini vede, je dokončala okoli 200 gesel iz splošne etnologije, lektorirala vsa redigirana, združena in na novo napisana gesla.

A. Baš je jeseni 2002 redigiral vsa gesla, januarja 2003 napisal predgovor za *LeS*, aprila 2003 pregledal seznam sodelavcev in dopolnil gesla z manjkajočimi podatki iz popisa prebivalstva leta 2002, do julija 2003 pregledal ilustrativno gradivo, do decembra 2003 opravil korekturo večine gesel.

M. Ramšak in I. Slavec Gradišnik sta izbrali in pripravili propagandno gradivo za založbo (april 2003). J. Bogataj (OEIKA, član uredniškega odbora) je za propagandno zloženko napisal uvod (junij 2003).

M. Ramšak je do decembra 2003 v računalnik vnesla sugestije in popravke gesel do črke Ž, ki sta jih predlagala urednik MK M. Ivanič in glavni urednik A. Baš.

Sodelavka projekta S. Zemljič Golob (ISN ZRC SAZU) je kot članica posebne skupine za ilustrativno gradivo skupaj z zunanjimi sodelavkami (E. Kobe, MK; J. Žagar, SEM in H. Ložar Podlogar ISN ZRC SAZU) zbrala, dopolnila in s podnapisi in manjkajočimi podatki pomagala urediti okoli 750 enot ilustrativnega gradiva; njen del je obsegal zlasti zbiranje fotografij ali ilustracij za 40 personalnih gesel. Potrjevanje izbora in priprava podnapisov pri slikovnem gradivu sta potekali sproti in bili končani do julija 2003.

Sodelavka projekta M. Komavec (GNI ZRC SAZU) je opravila redakcijo glasbenih gesel (september 2002 in sproti), pre-

gled in korekture seznama avtorskih značk (april 2003), opravila statistiko (štetje kazalk in združenih gesel; maj 2003).

Spomladi 2004 je založba MK razposlala propagandno gradivo in prednaročniške ponudbe za nakup Slovenskega etnološkega leksikona in posebne ponudbe za avtorje gesel (prednaročilo 23.800 SIT, prednaročilo z 20-odstotnim popustom za avtorje gesel 19.040 SIT).

Junija 2004 je M. Ramšak opravila prvo korekturo preloma, I. Slavec Gradišnik pa korekturo do črke M, avgusta še do črke Ž, S. Poljak je junija 2004 kontrolirala naglase in abecedni red gesel do črke K.

4. UGOTOVLJENI REZULTATI

Bazično terminološko delo pri pripravi *LeS* je privedlo k izdelavi standardov pojmovnika stroke in vključevalo naslednje dejavnosti: zbiranje in zapisovanje pojmov, ugotavljanje, ustvarjanje ali standardiziranje sistema pojmov, poimenovanje ali standardiziranje terminov za pojme, standardiziranje definicij, evidentiranje poglavitne literature.

Eden od ciljev dela na projektu *LeS* je bil evidentiranje in do določene mere tudi normiranje etnološke terminologije in s tem prizadevanje za višjo raven natančnosti in doslednosti rabe. Leksikonski geselski članki poenostavljajo iskanje ustreznih sopomenk, usmerjajo uporabnika s kazalkami in pojasnjujejo dvoumne izraze, opozarjajo na relacijske pojme. Računalniško dosegljiva gesla pa zagotavljajo tudi natančnost poizvedbe, kar je vsekakor prednost njene uporabe pri podatkovnih zbirkah.

V predmetnem pogledu *LeS* zaobsega: slovensko etnologijo, kakor jo razumemo danes, z vsemi posebnostmi, ki so se izoblikovale v času in prostoru; slovensko kulturno antropologijo oziroma pojme, ki se nanašajo nanjo (metode, šole, koncepte ...) in slovensko folkloristiko oziroma tisti del etnologije, ki preučuje duhovno kulturo.

Ker *LeS* predmetno povezuje več področij etnologije, folkloristike, spomeniškega varstva in etnološke muzeologije, kulturne antropologije ipd., mu to daje vrednost celostnega pregleda vseh sestavin ljudske kulture in načinov življenja, njihovih različnih oblik razvoja, temeljnih konceptov in kategorij, metod in trendov v sodobni etnološki praksi in osebnosti, ustanov, objavljenih del.

LeS obsega dve vrsti gesel: splošne pojme iz slovenske etnologije (metodologija, metodika, teorije kulture in njihove zgodovine, kulturni tipi, biografska gesla in ustanove, usmeritve), razmerje med etnologijo in sorodnimi vedami (in temu enakovredno omembo kulturno-antropoloških in folklorističnih izsledkov v Sloveniji), glavna etnološka (sintetična) dela; in kategorije kulturnega materiala slovenske etnologije in folkloristike, torej vso etnološko sistematiko z realijami treh tipov kulture, od materialne do duhovne.

LeS je najsodobnejše slovensko referenčno delo, ki predstavlja 6358 iztočnic v slovenskem jeziku, določa vsebino različnih konceptov, ugotavlja njihove dimenzije in tudi razmerja z drugimi etnološkimi (folklorističnimi in kulturno antropološkimi) koncepti.

LeS tako kot druga enciklopedično-leksikonska etnološka dela po celinski Evropi, v poljudnoznanstvenem slogu obdeluje domači geografski prostor, zamejstvo in zdomstvo ter časovno

zapolnjuje čas 19. in prve polovice 20. stoletja, delno pa posega tudi v sodobne pojave vsakdanjega življenja s konca 20. in začetka 21. stoletja. Vsebinsko pretežno pripoveduje o, za prvi omenjeni obdobji večinskem, t. j. kmečkem prebivalstvu, kulturi in načinu njegovega življenja, o socialnih, profesionalnih in verskih skupnostih. V *LeS* so, kolikor so tudi sicer v etnologiji raziskane, še druge plasti prebivalstva, npr. plemstvo, delavstvo, meščani, v njem so obravnavani tudi pojavi iz sodobnega življenja.

Temeljno izhodišče *LeS* je teritorialno-etnično načelo in vezanost na ozemlje Republike Slovenije in slovensko etnično pripadnost, na tuje in zamejske slovenske skupnosti in etnične skupine, živeče na ozemlju Slovenije. Takšno izhodišče omogoča podroben pogled na večplastno etnično strukturo in osvetljuje zgodovinske okoliščine njenega nastanka in razvoja, kaže na njene etnično-družbene in etnično-kulturne prvine, pojasnjuje najrazličnejše vidike integracijskih procesov Slovencev. Informacije o zamejskih Slovencih prispevajo k celovitejši podobi o skupnih dimenzijah razvojnih gibanj slovenske etnične skupnosti, o zgodovinskih in geografskih okoliščinah življenja slovenskih izseljencev in zamejcev, njihovem etnično-kulturnem razvoju in medetničnih povezavah. *LeS* podaja razloge in razlage za kulturne razlike med posamičnimi etničnimi skupinami, zmanjševanje ali morebitno večanje teh razlik po časovnih obdobjih in vzroke kulturnih razlik in njihovega spreminjanja. Opis interetničnih odnosov na slovenskem etničnem ozemlju zajema območja, na katerih prebivajo tudi druge etnične skupine (npr. Madžari, Italijani, v preteklosti Nemci). Enako velja za kraje onstran državne meje, koder so naseljeni Slovenci (npr. Rezija, Tržaško, Koroška, Porabje) in za stike med Slovenci in priseljenci (stalnimi in občasnimi) iz drugih republik nekdanje Jugoslavije. Pri zdomstvu zajema zveze med zdomci, njihovim domom in domačim krajem ter kulturnimi nasledki njihovih življenjskih okoliščin. Časovno obravnava v *LeS* ni bila omejena, čeprav, zaradi pogostosti obdelave gradiva iz druge polovice 19. in prve polovice 20. stoletja, prevladujejo prav informacije iz tega obdobja. Realije, ki so neposredno povezane s procesi etnogeneze in z najstarejšimi obdobji slovenske etnične zgodovine, so obravnavane tudi zunaj tega časa. Vse etnološke raziskave zgodnejših obdobj, sodobnosti in različnih družbenih plasti so enakopravno vključene kolikor so pojavi in procesi do zdaj že obdelani. Ker je čas od konca 19. stoletja predstavljal kulminacijsko razvojno točko za vrsto realij iz tako imenovane ljudske kulture, ta okvirna časovna izhodiščna točka s poudarkom na prebujajoči se narodni zavesti ni bila izbrana naključno.

5. SODELOVANJE S TUJIMI PARTNERJI

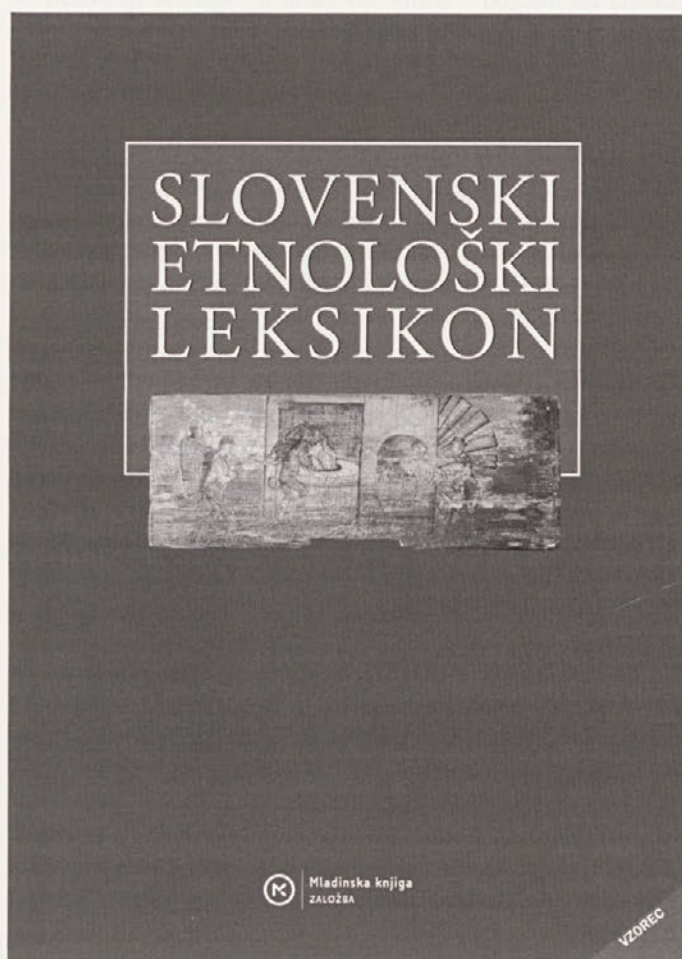
Novembra 2001 se je M. Ramšak o pripravi *LeS* pogovarjala z doc. dr. Marto Botíkovó z Oddelka za etnologijo Filozofske fakultete v Bratislavi, ki je leta 1995 izdal prvo etnološko enciklopedijo na dveh nosilcih (v dveh knjigah in na zgoščenki) *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*.

M. Ravnik in M. Ramšak sta se večkrat pogovarjali tudi s pisici gesel iz tujine, zlasti iz zamejstva, in sicer iz: Zavoda za slovensko izobraževanje v Špetru (Italija), Narodne in študijske knjižnice v Trstu, Slovenskega narodopisnega inštituta Urban

Jarnik v Celovcu, Etnografskega muzeja v Monoštru (Madžarska) in Pavlove hiše iz Potrne (Avstrija).

M. Ramšak je marca 2003 navezala stike z urednikom Enciklopedije svetovne folklore (*The Encyclopedia of World Folklore*, Greenwood Publishing Group, Westport, Connecticut; ur. William Clements, Arkansas State University), pomagala sestaviti seznam možnih piscev gesel iz Evrope, zlasti iz nekdanjih socialističnih držav. Za omenjeno enciklopedijo piše obširno geslo o slovenski etnologiji.

Z etnologom dr. Janom Botfkom iz Bratislave, ki je sestavil vzorčna gesla za slovaško enciklopedijo (*Encyklopédia národopisu Slovenska. Návrh na vzorové heslá*, Bratislava, Národopisny ústav Slovenskej akadémie vied, 1987) je imela Mojca Ramšak informativni intervju (marec 2003).

Vzorčni primerek naslovnice Slovenskega etnološkega leksikona.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 6. 8. 2004

Fister who was a librarian at the SASA became the editor-in-charge and the editor-in-chief. She contributed a pinch of humor to the otherwise serious professional contributions. In the year 1991 they moved the seat of the editorial board to the SASA (Novi trg 5, Ljubljana).

In 1994 the completely different and fresh wind blew - Rajko Muršič, M.A. and Mojca Ramšak became the editor-in-chief and the editor-in charge of the 3rd issue of the 34th year of the Bulletin of S.E.D. who were at that time junior researchers at the Department of Ethnology and Cultural Anthropology of the Faculty of Arts in Ljubljana. In the following four years the Bulletin paved the way to the "space of public discussion between differently thinking individuals, because the public space where different points of view are confronted is the only guarantee of healthy (creative) development of a profession". However, the Bulletin also continued the traditional mission of informing and connecting the Slovene ethnologists. The editors as researchers also encouraged the scientific character of the Bulletin.

The editors decided for the old design which is published every four months. The seat of editorship changed again and moved to the Department of Ethnology, Zavetiška 5, Ljubljana.

In 1998 the senior custodian of the Museum of Contemporary History in Celje, the ethnologist Tanja Roženberger - Šega and Mateja Babinc, the junior researcher at the Department of Ethnology and Cultural Anthropology at the Faculty of Arts in Ljubljana became the editors. As regards the programme of the Bulletin of S.E.D., the new editors emphasized multi-layered characteristic of the ethnological discipline which consists of scientific, professional and applicative levels. Beside publishing the original research work which was a continuation of the tradition of the previous editors and maintaining the traditional professional level, the new editors added the column Ethnological heritage with the contributions of applicative ethnology. The column Ethnology is everywhere was intended for lay men who liked ethnology or they encountered it during their primary work. The vision of this column was defined as the urgent monitoring of globalization and Europeanization of our state, which brings a lot of negative, such as endangering of our identity and disrespect and ignorance of our heritage respectively.

It was characteristic for the editorial policy of Tanja Roženberger-Šega and Mateja Habinc that the "guest editors" edited the individual thematic numbers from their field of research.

After the moving of the Slovene Ethnographic Museum, the seat of editors became Metelkova 2 in Ljubljana, where the Slovene Ethnological Society has a seat as well. With the improved conditions for functioning the new era started in the history of the Bulletin: the age of complicated project tenders, remote editorship through electronic mail, the inclusion in the foreign bases of bibliographic data and electronic publishing of web-sites of the Slovene Ethnological Society where the bibliography of articles was published after 1980.

The editorship ended its mandate with the recognized status of

the Bulletin of S.E.D. as a professional scientific magazine.

To be continued...

Mojca Ramšak

page 43

At the end of the project the lexicon of the ethnology of slovenes (2001-2004) and before the printing of the Slovene ethnological lexicon (autumn 2004)

In 2001 when the state financed the preparation of the Lexicon of Ethnology of Slovenes the second time, it enabled the completion of the work (autumn 2004). However, the evaluated and proofread entries needed to be arranged according to the content. Thematic arrangements were guided by the following demands: the completion of content, rationality and practicality. The thematic review of entries enables the insight into the disciplinary width (ethnology, folkloristics, the preservation of heritage, ethnological museology, cultural anthropology) and enables the holistic overview of all the elements of folk culture and the way of life, their different forms of development, basic concepts and categories, methods and directions in the contemporary ethnological practice, personalities, institutions and public works. We achieved the completion of the content and the connections also with the interconnected headwords. Then the material of the lexicon was arranged alphabetically. The alphabetical arrangement is the most well known and expanded arrangement of the encyclopaedic, lexicographic and vocabulary material and seems the simplest one at first sight. However, we faced many problems with the alphabetical arrangement, as, for example, the arrangement of parts with names in the entry articles with two part or more part headwords, the changing of addresses and names of various institutions and persons. Usually we solved the problems with additional cross-references. Later on we made a list of entries that means index, which is the list and the table of contents and the overview of entries, which are alphabetically arranged. The intention of the list of entries is that all the informative units (headwords, cross-references) of the lexicon are shown without accents. The list of entries was changing during the interventions of the editorial board, however, due to the computer pro-

gramme which follows the changes and enables us to track them as well as the commentaries written, it informs also on the basis of connections: starting from the first headword, it leads to the whole thematic structure. According to the contemporary lexicographic practice, the list of entries is obligatory, although it does not complete the conceptual system or make it perfect. In regard with the new circumstances, which influenced the realization of work, it was necessary to complement the list of entries with the new entries and to exclude some. After the first reading of entries we completed the detailed editorial instructions, which were intended to eliminate the disproportions among the individual parts of entries, disunity of foreign words or dialect or disunity in enumerating literature, double headwords and the entries with double contents, where the headwords differ. The editorial instructions refer to the text of the entry (headword of the entry, grammatical information, the description of the entry or a definition, the text of the entry in narrow sense, literature, data about the author) and necessary elements which contribute to the clarity, the connectedness, the economisation and the adequacy of the language of the whole (abbreviations, cross-references, references, agreed on topographic solutions, for example, as regards bold, italic, smaller print etc., and the respect of spelling rules). They started to collect illustrations for the LeS already in 2000. Illustrations are connected to the content whole, in which the image and the text complement each other, but they do not repeat. The LeS consists of five kinds of illustrations: drawings, colour photographs, black and white photographs, maps, graphs and diagrams.

